

NAMŲ ŽIDINYS

KAMILA
SHAMSIE

Iš anglų kalbos vertė
Gabrielė Gailiūtė-Bernotienė

Sofoklis

VILNIUS, 2023

Skiriama Gillian Slovo

*The ones we love... are enemies of the state**

– Sofoklis, „Antigonė“, Seamus Heaney'o vertimas

* Tie, kuriuos mylime, yra valstybės priešai.

ISMA

1

Isma nespės į lėktuvą. Pinigų už bilietą jai negražins, nes oro linijos neatsako už keleivius, kurie atvyksta į oro uostą trimis valandomis anksčiau, nei numatytas išvykimo laikas, ir yra palydimi į tardymų patalpą. Tardymo ji tikėjosi, bet nesitikėjo ilgiausių valandų laukimo prieš tai ir nesitikėjo, kad bus taip žeminama apžiūrint lagamino turinį. Ji tyčia pasistengė neįsidėti nieko, kas paskatintų komentuoti ar klausinėti – nei Korano, nei šeimos nuotraukų, nei savo akademinių interesų srities knygu, – bet pareigūnė vis tiek traukė kiekvieną Ismos drabužį ir čiupinėjo nykščiu ir smiliumi, ne tiek ieškodama slaptų kišenių, kiek vertindama audinio kokybę. Pagaliau suėmė už pečių ir iškėlė garsaus dizainerio prekių ženklą pūkinę striukę, įėjus Ismos sulankstyta ant kėdės atkaltės.

– Ji ne jūsų, – pasakė ji, ir Isma neabejojo, kad galvoje turi ne „todėl, kad ji mažiausiai dydžiu per didelė“, bet greičiau „todėl, kad tokiai kaip tu ji per prabangi“.

– Dirbau valykoje. Striukę atnešusi moteris pasakė, kad jos neims, nes neįstengėme išvalyti dėmės.

Isma parodė riebalų dėmę ties kišene.

– Ar vadovas žino, kad ją paėmėt?

– Aš ir buvau vadovė.

– Buvote drabužių valyklos vadovė, o dabar vykstate rašyti sociologijos disertacijos į Amherstą Masačusetso valstijoje?

– Taip.

– Kaip šitaip susiklostė?

– Kai tik baigiau universitetą, su broliu ir sese likome našlaičiai. Jiems buvo dvylika – jie dvyiniai. Nuėjau dirbti į pirmą pasitaičiusią vietą. Dabar jie suaugę; galiu toliau gyventi savo gyvenimą.

– Toliau gyvenkite savo gyvenimą... Amherste Masačusetso valstijoje.

– Turiu galvoj, akademinį gyvenimą. Buvusi mano vadovė Londono ekonomikos ir politikos mokslų mokykloje dabar dėsto Amherste, tenyškčiame universitete. Ji vardu Hira Šach. Galite jai paskambinti. Nuvykusi apsistosiu pas ją, kol susirasiu, kur gyventi.

– Amherste.

– Ne. Nežinau. Atleiskit, ar klausiate apie jos namus, ar apie mano pačios? Ji gyvena Nortamptonė – netoli Amhersto. O aš paieškosiu aplink, kas geriausiai tiks. Tad galbūt Amherste, bet gal ir ne. Mano telefone išsaugota nekilnojamojo turto skelbimų. Telefoną turite jūs.

Ji nutilo. Su tokiu saugumo darbuotojų elgesiu kaip dabar jai jau teko susidurti: pareigūnė tylėjo, pašnekovei tiesmukai atsakius į užduotą klausimą, versdama manyti, kad reikia dar ką nors pridurti. O kuo daugiau pridurdavai, tuo kaltesnė atrodydavai.

Moteris numetė striukę į drabužių ir batų krūvą, o Ismai liepė palaukti.

Tai buvo prieš kurį laiką. Į lėktuvą jau laipina keleivius. Isma pažvelgė į lagaminą. Moteriai išėjus, vėl jį susikrovė ir visą likusį laiką jaudinosi, ar susikraudama be leidimo padarė nusikaltimą. Gal visgi reikėtų išversti drabužius į sujauktą

krūvą, ar nuo to būtų dar blogiau? Ji atsistojo, atsegė lagaminą ir atidarė, kad būtų matyti jo turinys.

Į kabinetą įėjo vyras, nešinas Ismos pasu, kompiuteriu ir telefonu. Ji leido sau pajusti viltį, bet jis atsisėdo, parodė sėstis ir jai, o tarp judviejų padėjo diktofoną.

– Ar laikote save brite? – paklausė jis.

– Aš ir esu britė.

– Bet ar save laikote brite?

– Gyvenu čia visą gyvenimą.

Ji turėjo galvoje, kad negalėtų priskirti savęs jokiai kitai šaliai, bet žodžiai nuskambėjo lyg išsisukinėjimas.

Tardymas truko dar beveik dvi valandas. Vyras klausinėjo jos nuomonės apie šiitus, homoseksualus, karalienę, demokratiją, „The Great British Bake Off“, Irako invaziją, Izraelį, savizudžius sprogdintojus, pažinčių svetaines. Iš pradžių nežymiai suklydusi dėl savo britiškumo, ji įsijautė į vaidmenį, kurį treniravosi, kai Anyka vaidino tardytoją, o Isma atsakinėjo seseriai, tarsi ši būtų abejotinių politinių pažiūrų klientė, kurios ji nenori prarasti, ryžtingai išsakiusi priešingą nuomonę, bet kuriai nemato reikalo meluoti. „Kai žmonės kalba apie šiitų ir sunitų priešišumą, paprastai šneka sukasi apie kokią nors iškreiptą politinės valdžios pusiausvyrą, kaip Irake ar Sirijoje – man, kaip britei, visi musulmonai yra musulmonai.“ „Apskritai, kai okupuoji svetimą teritoriją, paprastai prisidarai daugiau problemų negu išsprendi“ – tai tiko ir Irakui, ir Izraeliui. „Žudyti civilius nuodėmė – nesvarbu, ar žudo savizudžiai sprogdintojai, ar oro bombardavimai, ar dronų antpuoliai.“ Po kiekvieno atsakymo prieš kitą klausimą ilgam stodavo tylą, o žmogus tarškino jos kompiuterio klaviatūra, tyrinėdamas naršyklės istoriją. Žinojo, kad ją domino populiaraus televizijos serialo aktoriaus šeiminė padėtis;

kad dėvimas hidžabas netrukdyt pirkti brangių priemonių pasišiaušusiems plaukams glotninti; kad ji įrašė į paiešką „kaip užmegzti pokalbį su amerikiečiais“.

„Žinok, neturi su viskuo taip nuolankiai sutikti“, – mokė Anyka, kai jos praktikavosi. Sesuo, nesulaukusi nė devyniolikos, turėdama teisės studentės smegenis, viską žinojo apie savo teises, bet nieko neišmanė apie tai, kokia netvirta jos vieta pasaulyje. „Pavyzdžiui, kai klausia apie karalienę, paprasčiausiai sakyk: „Kaip azijietę mane žavi jos spalvų paletė.“ Svarbu parodyti bent truputį paniekos pačiam procesui.

Bet vietoj to Isma atsakė:

– Mane labai žavi, kokia Jos Didenybė pasišventusi savo vaidmeniui.

Visgi buvo smagu galvoje girdėti alternatyvius sesers atsakymus, jos pergalingą „Cha!“, kai pareigūnas uždavė jos nuspėtą klausimą, į kurį Isma buvo numojusi ranka, pavyzdžiui, apie „Great British Bake Off“. Na, jeigu jos neišleis į šitą lėktuvą – ar į bet kurį vėlesnį, – ji keliaus namo pas Anyką, o pusė Ismos širdies ir taip ten veržėsi. Ar labai to troško Anykos širdis, buvo sunku pasakyti – ji atkakliai spyrėsi neleisti Ismai keisti kelionės į Ameriką planų ir, regis, nė pati nežinojo, ar iš nesavanaudiškumo, ar iš begalinio noro pasilikti viena. Ismos smegenyse plykstelėjo įspėjimas, kad į paviršių iškilti mėgina mintis apie Parvaizą, bet ji visomis jėgomis stengėsi daugiau niekada apie jį nebegalvoti, ir mintis vėl nugrimzdo.

Pagaliau durys vėl atsidarė, grįžo pareigūnė. Galbūt tai ji klausinėš apie šeimą – praktikuojantis su seseria, apie ją atskleidinėti buvo sunkiausia, kebliausia.

– Atleiskite, – nenuoširdžiai pareiškė moteris. – Tik reikėjo sulaukti, kol Amerika atsibus ir patvirtins tam tikras detales dėl jūsų studentiškos vizos. Viskas patvirtinta. Prašom.

Pareigūnė baisiai maloningai padavė Ismai kieto popieriaus keturkampį. Tai buvo įlaipinimo talonas į lėktuvą, į kurį ji jau nespėjo.

Isma atsistojo, netvirtai, nes užtirpo pėdos, ir bijojo jas pakratyti, kad netyčia neįspirtų priešais sėdinčiam žmogui. Išsiveždama lagaminą padėkojo moteriai, palikusiai pirštų atspaudus ant jos apatinių, o balse nepasigirdo nė menkiausia sarkazmo gaidelė.

*

Šaltis kandžiojo kiekvieną nepridengtą odos lopinėlių, o paskui prasibrovė ir po drabužių sluoksniais. Isma išsižiojo ir užvertė galvą, įkvėpė lūpas stingdančio oro, nuo kurio gėlė dantis. Visur aplink matėsi aptirpęs sniegas, žvilgantis nuo terminalo šviesų. Palikusi lagaminą dr. Hirai Šach, kuri dvi valandas važiavo per visą Masačusetsą jos pasitikti Logano oro uoste, ji užsilipo ant pusnies mašinų stovėjimo aikštelės pakraštyje, nusimovė pirštines ir sukišo į sniegą pirštų galus. Iš pradžių sniegas buvo kietas, paskui pasidavė, ir pirštai įsirausė į minkštesnius sluoksnius gilumoje. Ji laižė sniegą nuo delno, nes burna buvo perdžiūvusi. Hitrou klientų aptarnavimo specialistė – musulmonė – nemokamai surado jai vietą kitame lėktuve; Isma visą kelionę jaudinosi dėl tardymo Bostone, įsitikinusi, kad ją sulaikys arba įsodins į lėktuvą atgal Londonan. Bet imigracijos pareigūnas tik paklausė, kur ketinanti studijuoti, pasakė apie universiteto krepšinio komandą kažką, ko ji nesuprato, bet pasistengė pasirodyti susidomėjusi, ir pamojo jai eiti. O tuomet, kai išėjo iš atvykimo salės, jos laukė daktarė Šach, mentorė ir gelbėtoja, nepasikeitusi nuo tada, kai Isma dar buvo studentė, tik tamsiuose trumpai

kirptuose plaukuose buvo pasirodžiusios kelios sidabro srugos. Pamačiusi, kaip ji sveikindamasi kelia ranką, Isma suprato, koks jausmas galėjo būti kitais laikais užlipti į denį ir išvysti ištiestą Laisvės statulos ranką, suprasti, kad pavyko, kad dabar jau viskas bus gerai.

Kol dar galutinai nesustingo pirštai be pirštinių, ji telefonu parašė žinutę: Laimingai atskridau. Saugumas – be problemų. Dr. Šach čia. Kaip tu?

Sesuo atsakė: Gerai, kai tave jau praleido, teta Nasyma gali nustoti melstis, o aš – nervintis.

Tikrai gerai?

Nustok jaudintis dėl manęs. Keliauk sau gyventi savo gyvenimo – labai to noriu.

Automobilių aikštelė, pilna didelių, patikimų transporto priemonių; už jos – platūs prospektai; visur spindinčios šviesos, dar ryškesnės, atsispindinčios nuo stiklo ir sniego paviršių. Čia justis pasitenkinimas savimi, tikrumas ir šią naujų 2015 metų dieną naujos pradžios pažadas.

*

Isma atsibudo šviesoje ir kaip tik išvydo du siluetus, palikusius dangų ir krentančius jos link, – virš galvų skleidėsi ryškios spalvos.

Kai Hira Šach ją atsivedė apžiūrėti šio butuko, kitą rytą po to, kai atvyko į Ameriką, šeimininkas stoglangį pabrėžė kaip privalumą, kompensuojantį drėgną sieninę spintą, ir žadėjo jai kometų bei mėnulio užtemimų. Kadangi po tardymo Hitrou nervai tebebuvo įtempti, Ismai galvon lindo vien stebėjimo palydovai, riedantys dangumi, tad butuko ji atsisakė. Bet visą dieną žiūrinėjus pasidarė aišku, kad nieko mielesnio